

l'entrevista

NÚRIA ESCUR

Jorge Wagensberg a la seva casa barcelonina. "Alguns polítics encara no han entès que els països rics no fan ciència perquè tinguin diners, sinó que tenen diners perquè han fet ciència"

Hi havia una vegada un poeta tancat dins el cos i el cervell d'un científic. Jorge Wagensberg Lubinski (Barcelona, 1948), professor universitari, investigador, doctorat en Física, convençut enamorat del concepte renaixentista de l'home, ha publicat *Alguns anys després* (Ara Llibres), memòries d'infantesa i adolescència. Intens, ocurrent i respectat, qui va ser director del Museu de la Ciència i ànima del CosmoCaixa liderarà la seu de l'Hermitage a Barcelona.

La seva família és d'origen polonès, un oncle seu va arribar a Marsella caminant i la seva besàvia va morir a Auschwitz...

La meua besàvia va morir en un camp de concentració. Per part del meu pare eren onze germans, vivien al sud de Varsòvia. La casualitat els va unir, a Barcelona.

La casualitat, sempre present a la seva vida. Com es porta un científic amb l'atzar?

A l'inici de la ciència l'atzar va quedar acorralat, després amb la mecànica estadística i la quàntica la ciència va pactar amb l'atzar. Veiem com això cristal·litza en forma de probabilitat.

JORGE WAGENSBERG, CIENTÍFIC

"S'hauria de tipificar com a delicte injectar dogmes a l'escola"

I amb la teoria del caos...

Amb ella s'admet, definitivament, que l'atzar pot decidir. Després, cadascú, en la seva vida, pot administrar la part que no depèn de casualitats i aprofitar els capricis de l'atzar.

Ha registrat molts efectes papallona en la seva vida?

Els efectes papallona més importants en la vida d'una persona són els seus amics. De vegades depèn d'haver agafat o no l'autobús mitja hora abans...

Com era la comunitat jueva catalana de l'època?

Poques famílies, ens coneixíem tots. Semblàvem un club. No érem gens practicants, anàvem

junts de vacances i tots veníem d'històries de supervivència en èpoques turbulentes.

Va ser alumne de l'Escola Suïssa i el Liceu Francès i agraeix que mai no hagués d'assistir a classe de religió.

No vull exagerar però cada vegada estic més convençut que l'escola no ha d'inocular dogmes ni creences.

Posem-nos d'acord en el que és creença...

Un coneixement que la realitat no pot desmentir mai. Que està blindat i no admet crítiques. A les escoles es formen cervells molt tendres. Jo crec que fins i tot hauria d'estar tipificat com a delicte

injectar dogmes en ments tan primerenques, des de les escoles.

Amb els anys haurà conegut científics creients.

Sí, clar. Una important revista va realitzar una enquesta rigorosa i, efectivament, hi ha menys creients en la comunitat científica! I es veu que els físics són més creients que els biòlegs. El físic sempre vol unificar teories, és com anar buscant qualsevol via de sant Tomàs.

Ha tornat a la universitat. Vostè va ser professor a la UB de Teoria dels Processos Irreversibles. Sona apocalíptic.

Dóna una mica d'ensurt perquè és l'excepció de la regla. Imagini

una carambola de boles de billar... Si la filmes i la passes al revés no passa res. Una bola que va en direcció contrària no sorprèn. En canvi, si filmes al revés algú que es tira des d'un trampolí a la piscina la gent es posa a riure... Perquè la idea és absurda.

Té en el seu historial un centenar de treballs d'investigació de nom impronunciable sobre aerodinàmica, matemàtica, biofísica, microbiologia, paleontologia, entomologia, museologia científica i filosofia de la ciència. Quin vertigen!

Sóc un dispers genètic. De petit mentre feia una cosa ja patia per la que no estava fent. Arribar per

ANA JIMÉNEZ

TÍMIDS, ATZAR I VIOLÍ

Sara, la seva mare, va arribar a Barcelona amb tot just set anys d'edat. El seu pare amb 19. Ella era una dona d'esperit crític, càustica; ell un home auster, gran tímid. Wagensberg reuneix la barreja depurada d'aquests ingredients.

No va ser un alumne ideal, aquest que pares i mestres esperen, "era molt inquiet, m'agradava més divertir-me que patir". I un dia es va plantar a la Clínica Manchón amb un ou de saltasaurus a les mans, per veure si hi havia embrió a dins.

Va proposar el primer debat entre científics i filòsofs sobre l'atzar a una poderosíssima entitat catalana i no l'hi van deixar fer. "Al final va ser la casa de Dalí la que va allotjar el projecte i, arran de l'èxit, Costa i Vilasarau, uns visionaris, em van cridar per al Museu de la Ciència".

Les seves aportacions inclouen múltiples disciplines i conceptes tan singulars com la simulació de Montecarlo. Doctor honoris causa i Creu de Sant Jordi, la seva dispersió l'ha portat a curiositats com ser llançador de martell i estudiar violí alhora.

ciència més extraordinari que he vist a tot el món".

I ho deia el científic viu més important, l'home que va descobrir l'ADN! CosmoCaixa continua sent un referent en el món. La frase que em va esfondrar a mi va ser "per què hem de fer una exposició sobre Darwin?"

Era problema de diners o d'ignorància?

Si mires, és inevitable en tots els col·lectius, a moltes institucions passa: uns creadors porten la institució fins al seu punt màxim d'èxit, després n'arriben d'altres... Ara estic entusiasmat amb el meu proper projecte, això em té molt ocupat.

Hermitage abans del 2017?

És el que m'agradaria. Estem a punt de tenir l'edifici, treballem en el contingut. Serà una interessant fusió entre ciència i art -que de vegades es tracta de manera banal- una cosa sense precedents. Falten detalls però en les properes setmanes tindrem notícies que crearan un abans i un després... no en puc revelar més.

Vostè s'enamora d'Alicia Fingerhurt als 10 anys. Als 30 es troben a Bocaccio, ella separada i amb dos fills... després és la seva veïna de l'àtic.

Va ser primer un gran amor i després una gran amistat. Un pot portar-se bé amb les ex, sí, jo en tinc dues. Alicia era pintora i em va obrir els ulls a l'art i el disseny. Abans jo era un absolut ignorant d'això, amics com André Ricard o Oscar Tusquets van ampliar la meua curiositat en aquest camp.

"La bellesa no funcional és lletja", va escriure.

Sí, ho crec així. Encara avui -i he viscut molt- no he trobat ni una sola habitació d'hotel on tot funcioni. I, li asseguro, la creativitat és una gran font d'autoestima i equilibri mental.

Als 67 anys és pare d'un nano de 12, Diego.

Sóc pare tardà, no hi comptava i ha estat formidable. Fa poc vam navegar un mes per l'Amazones, visitant tribus d'indis, nedant amb dofins, parlant sense parar... I això que fa poc em van fer al cor "fontaneria de la bona".

Algun sector purista de l'ofici li haurà retret la seva vocació interdisciplinària.

Sí, per això vaig escriure *El pensador intruso*. El terreny contrari et te desconfiança. Però m'anima pensar en la Viena dels anys vint per exemple, on hi va haver col·lisió entre científics i artistes, focs creuats d'idees...

S'hauria entès amb Einstein?

Encara avui em meravella. He arribat a la conclusió que tenia un alt sentit estètic de la vida. "Les lleis de la naturalesa no poden dependre de qui estigui mirant", va dir, i jo m'identifico amb això absolutament. Però també m'estaria hores parlant amb la científica Lynn Margulis. La seva simbiogènesi és una de les teories més boniques del món!

Digui'm el seu aforisme preferit, vostè que els considera el gènere literari més científic.

"Viure envellint". I el que vaig escriure ahir mateix: "Sí no ets capaç de desequilibrar-te per crear, et desequilibraràs per no haver creat".

el gust és meu

CRISTINA JOLONCH

ARXIU

Chicote en el programa *El precio de los alimentos*

El barat surt car

Aquesta setmana escriu Francesc Puig que s'han falsejat les imatges d'un programa de televisió. La intenció era fer creure que Alberto Chicote havia viatjat a Tailàndia sense que en realitat el xef, una vegada el van filmar a l'aeroport, arribés a creuar l'arc de detecció de metalls i molt menys a pujar l'escala de l'avió. Pel que sembla el programa, que porta per títol *El precio de los alimentos*, ha aplicat la tisora i amb això s'ha arriscat que l'estalvi acabi sortint-li car. Són coses que passen quan es juga amb la credibilitat. Això que a la mateixa cadena, La Sexta, s'han guanyat a pols programes com *Salvados* o *El objetivo*, antidòts contra l'estupidesa i aquella enyorança que ens porta l'irremeiable final del cap de setmana.

Saben els cuiners -excepte aquells que es resisteixen a creure-ho- que el més perillós no és estalviar, sinó fer passar una cosa per una altra. I que

guanyar-se la confiança del client costa, però que encara és molt més difícil mantenir-la.

Es van acabar els temps de viatjar sense restriccions -a la tele, als diaris i a tot arreu- com es va acabar l'omplir el cistell de la compra sense abans fer números. Toca tornar-li la dignitat a això que anomenen productes humils. És alguna cosa que no se li escapa a Chicote, qui la pròxima vegada no acceptarà les instruccions del llumeneres que li ha fet fer el ridícul. No dubto que els seus fans continuaran confiant en el seu criteri i que ell no ensopagarà amb la mateixa pedra perquè és llest. Però potser no teneu aquesta sort els qui compleixen ordres en uns temps d'incertesa professional i laxitud ètica. Quan tanta retallada pot esbiaixar la confiança d'espectadors, lectors o clients en aquests professionals que es guanyen la vida ja sigui cuinant, o tractant d'explicar a la gent històries certes.

tu mateix a un coneixement científic és el plaer intel·lectual més gran que he experimentat. I sentir que ets el primer que arriba...

A quina cosa va arribar primer?

A una pedra d'ambre amb una colònia sencera de formigues atrapades al seu interior. La vaig trobar a la República Dominicana.

Què es va preguntar aquella vegada?

Què va passar trenta segons abans d'aquesta imatge perquè, fa vint milions d'anys, quedessin aquestes formigues petrificades? Quina catàstrofe perquè hagués quedat escenificat aquest camp qui pugui? allò semblava el *Titanic* de les formigues! La catàstrofe va ser una gota de resina que va caure i les va atrapar totes fugint... però de què fugien?

Aquest detall tan petit va desencadenar una gran aventura.

Vaig convocar especialistes per a una exposició -encara està a CosmoCaixa- i no hi havia suficient amb un paleontòleg i un zoòleg, un entomòleg... necessitàvem físics, químics, matemàtics... Ens vam passar dues setmanes sense parar de parlar!

En recordar, hi ha un moment en què vostè es mostra es-

pecialment dolgut. Quan els buròcrates van començar a intervenir en la seva feina...

CosmoCaixa va provocar una revolució, aire fresc, dins la comunitat científica, va ser un far, ens van donar el premi al millor museu d'Europa... Era una universitat per a ciutadans, Nobels i nens junts. Amb els anys es va anar diluint aquell entusiasme... i la meua desesperació és que jo no vaig poder fer res en contra d'això.

"Els efectes papallona més importants en la vida d'una persona són els seus amics"

No va ser problema laboral. El més dur va ser veure com tot allò perdia força. Em va afectar molt. No sé com vaig poder aguantar tanta mediocritat institucional però no, no va ser un problema laboral, només el final de la meua etapa.

James Watson va sortir d'allà dient "és el museu de la

una taula per a...

**ORIO
ROVIRA**

XEF DEL RESTAURANT ELS CASALS (SAGS. BERGUEDA)

Per a mi és un referent de la nova cuina brasilera. De la mà de Rodrigo vaig tenir l'ocasió d'entendre de forma molt més clara l'atractiu de la cultura, la gastronomia i la història del Brasil. Al seu restaurant, en un barri a dues hores de São Paulo, la cuina gira entorn de la cultura de la canya i els seus subproductes, com el feijao, la tapioca o l'arròs. Sap treure profit tant de la cuina indígena com de la colonial.

Mocotó
Av. Nossa Senhora do Loreto,
1100 - Vila Medeiros - São Paulo
Tel. 2951-3056